VZÁJOMNÁ POMOCNICA

Ak slovenskí národovci chceli realizovať svoje predsavzatia - vybudovať úplnú strednú slovenskú školu, na ktorej by sa maturovalo v rodnom jazyku, nesmeli sa svojho zámeru vzdávať. V krutých podmienkach šikanovania ich tešili výsledky práce v gymnáziu, a tie boli. Zároveň hľadali možnosti, ktorými by uľahčovali život aj miestnemu obyvateľstvu, možnosti hmotného povznesenia širokých spoločenských vrstiev. Preto sa rozhodli založiť v Revúcej finančný spolok - Vzájomnú pomocnicu.

Podnet pre jej založenie sa zrodil u tkáčskeho tovariša Štefana Maliaka. Pravidelne totiž čítal Lichardov *Obzor,* v ktorom boli uverejnené stanovy pomocníc zakladaných v Nemecku. Maliak na stanovy upozornil Samuela Ormisa. Ormis Maliakov návrh na zriadenie podobnej pomocnice ihneď podporil. Odvtedy bol dom Maliakovcov strediskom stretávania sa priekopníkov tejto myšlienky. Ich cieľom bolo založiť taký spolok, ktorý by združoval úspory a zo získaného kapitálu, ako aj z riadnych a mimoriadnych vkladov, by sa mohli poskytovať pôžičky na nízku úrokovú mieru, nižšiu, než bola v blízkych bankách a sporiteľniach.

20. januára 1867 sa zišli v Maliakovom dome podporovatelia tejto myšlienky na prípravnom zhromaždení pre založenie pomocnice. Asi dvadsať prítomných, poväčšine mešťanov a remeselníkov, zložilo 18 zlatých ako základný kapitál, podpísalo stanovy a zvolilo prípravný výbor. Predsedom sa stal Ondrej Viest, richtár mesta, a pokladníkom Ján Maliak, ktorý spolu s Pavlom Kušnierikom boli poverení robiť agitáciu za Vzájomnú pomocnicu. Zároveň mali ostatných pozývať na valné zhromaždenia.

Na valnom zhromaždení 10. februára 1867 už počet členov vzrástol na 39 a základný kapitál na 51 zlatých a 25 grajciarov. Z prítomných členov si zvolili správu: predsedom sa stal Samuel Ormis, pokladníkom Ján Maliak a kníhvedúcim Štefan Maliak. Zakladajúcimi členmi boli: S. Ormis, J. Maliak, Š. Maliak, S. Priekopa, J. Kušnierik, P. Kušnierik, K. Viest, J. Štefanko, A. Štítnický, S. Antalík, J. Antalík, O. Antalík, S. Šramko, A. Kováč, J. Barto, M. Gajdoš a J. Beseda. Správa a členovia pomocnice sa schádzali v dome pokladníka, pretože Vzájomná pomocnica nemala ešte vlastnú budovu.

Pomocnica si vo veľmi krátkom čase získala dôveru obyvateľov mesta a okolia. Už koncom roka sa rady jej členov značne rozšírili a vklady narástli z pôvodných 18 zlatých až na 4 000 zlatých.

Začiatky ľudového peňažníctva boli ťažké. Bolo treba prekonávať nedôveru ľudu, aby si aj z toho mála odtrhli a uložili do pomocnice či do spolku. V Gemeri z tých skôr založených poznáme Hospodársky spolok v Tisovci, ktorý vznikol v roku 1846. Založil ho Štefan Marko Daxner a Pavol Jozeffy. Ďalším bol Hospodársky spolok v Rozložnej založený Augustom Horislavom Škultétym v roku 1851. Po vzniku pomocnice v Revúcej založili Vzájomnú pomocnicu v roku 1871 aj v Tisovci vďaka Samuelovi Daxnerovi. Ján Vansa a Terézia Vansová dali v roku 1893 základy Gazdovskému potravnému a úvernému spolku v Píle. Podobné peňažné spolky vznikli v Ratkovej, Jelšavskej Teplici, Brezne, Pukanci a v Dolnom Kubíne.

Založenie pomocnice bolo v tomto smere priekopníckym činom už aj preto, že si sami museli vytvoriť vzory písomností tvoriacich agendu. Patrili k nim: denník, hlavná kniha, kniha pre pôžičky, ako i vkladné knižky pre členov. Prvý rok pracovali funkcionári zadarmo. V druhom roku určili pokladníkovi odmenu 50 a zapisovateľovi 20 zlatých, ktorý sa jej zriekol. Vzájomná pomocnica v Revúcej sa stala vzorom pre ostatné pomocnice, najmä potom, ako bola propagovaná v tlači. Vzájomná pomocnica pracovala na týchto princípoch: Členom sa stal ten, kto okrem dodržiavania poriadku, dobrovoľne a slobodne urobených záväzkov zaplatil jednorazovo jednu zlatku na rezervnú základinu a mesačne vkladal po 25 grajciarov až do výšky 30 zlatých, ktoré boli viazané. Člen si ich mohol vybrať iba v tom prípade, keby z pomocnice vystúpil, alebo keby sa spolok rozpadol. Spomínaných 30 viazaných zlatých tvorilo podstatu účastín. Členovia dostávali od vkladov 5 % úrok, od pôžičiek sa vyberalo 6 % a 2 % provízie za pôžičku.

Revúcka Vzájomná pomocnica plnila popri funkcii sporiteľne aj funkciu záložne. Okrem toho, že prijímala vklady v neobmedzenej výške, v roku 1868 mala 135 výpožičiek po 20 - 40 zlatých, v niektorých prípadoch i po 300 zlatých. Pôžičky dávala i na výrobky remeselníkov. Napríklad súkenník priniesol do pomocnice súkno, za ktoré dostal ako výpožičku 2/3 jeho ceny. Toto bol ďalší spôsob, ako pomáhať rozvoju remesiel.

Najväčším problémom pre Vzájomnú pomocnicu bolo potvrdenie jej stanov, ktoré nadriadené úrady obchádzali dva roky. Raz úrady nesúhlasili s tým, že účtovný rok sa v pomocnici začína v novembri a nie v januári, inokedy bola na príčine úradná reč, ktorou bola slovenčina. Stanovy boli konečne potvrdené a členovia pomocnice sa s nimi zoznámili na valnom zhromaždení 14. februára 1869, za účasti 52 členov, čo bola vtedy polovica členstva. Tajným hlasovaním k doterajším členom správy pribudli šiesti noví: Ján Zatroch, Michal Antalík, Ing. Július Reuss, Ján Francisci, Juraj Dvoraček a Martin Hruška. Tento výbor na svojom zasadnutí dňa 21. februára 1869 zvolil za predsedu Ondreja Viesta, za podpredsedu Augusta Horislava Škultétyho, zapisovateľa Samuela Ormisa a pokladníkom ostal Ján Maliak.

V roku 1871 pribudlo 249 nových členov, ubudlo 23 členov, všetkých členov spolu bolo 911. V tomto roku na valnom zhromaždení, ktoré sa uskutočnilo 2. februára za prítomnosti 128 členov, bol za čestného člena jednomyseľne zvolený Daniel Lichard. Ako dôvod jeho čestného členstva sa uvádza: *„Bol prvý, čo v časopise svojom podal stanovy vzájomných pomocníc; jeho zásluhou je, že máme už na Slovensku vyše 20 podobných ústavov.”*

Pri kolíske Vzájomnej pomocnice stál opäť učbár Slovenského ev. a. v. gymnázia v Revúcej Samuel Ormis. Konkrétnejšiu podobu jej dal vypracovaním stanov, ktoré prispôsobil miestnym podmienkam.

Významnou úlohou Vzájomnej pomocnice bola osvetová a buditeľská práca. Takto chápali postavenie Vzájomnej pomocnice jej zakladatelia, najmä S. Ormis. Preto sa stala popri gymnáziu druhým centrom vzdelávacej, osvetovej a politickej činnosti. Po postavení vlastnej budovy Vzájomnej pomocnice získali revúcki Slováci priestory, v ktorých zčasu načas usporadúvali rôzne náučné prednášky, divadelné predstavenia a zábavy. Marína Ormisová, dcéra učbára Samuela Ormisa, si vo svojich pamätiach spomína, ako sa revúcki maďaróni jedovali a pučili od zlosti z úspechu Vzájomnej pomocnice. Ved Ondrej Bartóffy, advokát a právny zástupca mesta Revúcej v Memorande vo veci revúckeho panslavizmu, prípadne panslávskeho gymnázia uviedol i Vzájomnú pomocnicu ako ústav, *„.. ktorý profesori k politickým cieľom veľmi dobre upotrebiť znajú.Ústav - ktorého ešte len i výves (firma, pozn. autora) i všeiky písomnosti čisto slovenské sú.”* Práve tí, ktorí pomocnicou opovrhovali, sa nehanbili pýtať od Samuela Ormisa inštrukcie o založení peňažného ústavu. Revúcki maďaróni nakoniec takýto peňažný ústav aj založili. Takarékpénztár (sporiteľňa) umiestnili v dome Jozefa Viesta (J. Viest bol aktívny maďarón a jeho brat Karol neskôr učbár na Slovenskom ev. a. v. gymnáziu v Revúcej). Majiteľ dom prebudoval na poschodový. Na poschodí táto banka rozvíjala svoju činnosť. Dom sa zachoval. Je to rohový poschodový dom, prvý na ľavej strane Muránskej ulice od námestia smerom na Muráň.

Vzájomná pomocnica istý čas po násilnom zatvorení revúckeho gymnázia ešte pracovala. Plány predstaviteľov Vzájomnej pomocnice prekazila silnejúca maďarizácia, a tak úmysel jej predstaviteľov postaviť v meste reprezentačnú dvoranu pre divadlá, zábavy a plesy, v ktorej by sa Slováci mohli schádzaťako vo svojom, sa neuskutočnili.

Zdroj: Dušan Dubovský - Revúca kolíska slovenského stredného školstva